

Öğrenme Ortamı Olarak Üniversite Kütüphaneleri: Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesi Fiziki Ortamına Yönelik Değerlendirme

Nagihan Gönül Eroğlu*^{ID}

Ertuğrul Burak Eroğlu**^{ID}

Öz

Amaç: Yükseköğretim kurumları, öğrencilerinin ve araştırmacılarının araştırma ve öğrenme süreçlerini destekleme, bilgi ve becerilerini iyileştirme ya da boş zamanlarını değerlendirme gibi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla sınıf, çalışma/etüt odası, kitaplık ya da kütüphane gibi çalışma ortamları sağlamaktadır. Yapılan çalışmalar, öğrenme süreciyle sıkı bir bağı bulunan bu fiziki ortamların renk, ışık, ses, sıcaklık, hava kalitesi gibi birçok unsuruyla öğrenme düzeyini etkilediğini göstermektedir. Bu çalışmada Çankırı Karatekin Üniversitesi (ÇAKÜ) mensuplarının öğrenme süreçlerinde sıklıkla başvurdukları merkez kütüphanenin fiziki özelliklerinin, öğrenciler tarafından değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: ÇAKÜ merkez kütüphane binasının fiziki koşullarının öğrenme süreçlerine olumlu/olumsuz etkilerinin anlaşılabilmesi amacıyla hâlihazırda kütüphane kullanıcısı olan öğrencilere yetmiş sekiz sorudan oluşan bir anket yöneltilmiş ve verilen yanıtlar analiz edilerek çalışmanın amacı doğrultusunda yorumlanmıştır.

Bulgular: Katılımcıların büyük çoğunluğu, ÇAKÜ merkez kütüphane binasının konum açısından uygun ve erişilebilir; görünüm yönüyle çekici; ses, ışık, renk, sıcaklık, nem, hava kalitesi ve tasarım özellikleri itibarıyla öğrenme sürecini destekleyici nitelikte olduğunu düşünmektedir.

Sonuç: Araştırmada, ÇAKÜ kütüphane binasının konum ve erişilebilirlik, hava, nem, ışık, ses ve mobilya tasarımı gibi unsurlar ile öğrenme ortamı olarak kabul edilebilirliği üzerinde durulmuştur. Buna göre kütüphane binasının bu özellikleri ile öğrenciler tarafından öğrenme ortamı olarak kabul edildiği ve öğrenme sürecine olumlu katkıları olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Özgünlük: Eğitim öğretimi ve araştırmaları destekleyici rolüyle yükseköğretimde son derece önemli bir yere sahip olan üniversite kütüphanelerinin fiziksel ortam özelliklerinin öğrenme performansına etkilerini irdeleyen çalışmalara nadir olarak rastlanmaktadır. ÇAKÜ için bir ilk olan araştırma, anket ve içeriği itibarıyla diğer çalışmalardan ayrılmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesi, üniversite kütüphaneleri, kütüphane mimarisi, kütüphane bina tasarımı, öğrenme ortamları, öğrenme alanları

* Öğr. Gör., Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, nagihangonulboso@gmail.com

** Arş. Gör. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, ertugrulburakeroglu@gmail.com

University Libraries as Learning Environments: Evaluation of Çankırı Karatekin University Library Physical Environment

Nagihan Gönül Eroğlu*^{ID}

Ertuğrul Burak Eroğlu**^{ID}

Abstract

Purpose: Higher education institutions provide study environments such as classrooms, study/study rooms, libraries or libraries in order to support the research and learning processes of their students and researchers, to improve their knowledge and skills or to spend their spare time. Studies show that these physical environments, which have a close connection with the learning process, affect the learning level with many elements such as color, light, sound, temperature and air quality. In this study, it is aimed to evaluate the physical features of the central library, which Çankırı Karatekin University (CAKU) members frequently refer to in their learning processes, by the students.

Method: In order to understand the positive/negative effects of the physical conditions of the ÇAKU central library building on the learning processes, a survey consisting of seventy-five questions was directed to the students who are currently library users, and the answers given were analyzed and interpreted.

Findings: The majority of the participants think that ÇAKÜ central library building is convenient and accessible in terms of location; attractive in appearance; it supports the learning process in terms of sound, light, color, temperature, humidity, air quality and design features.

Implications: In the research, elements such as the location and accessibility, air, humidity, light, sound and furniture design of the ÇAKU library building and its acceptability as a learning environment were emphasized. Accordingly, it was concluded that the library building was accepted as a learning environment by the students with these features and contributed positively to the learning process.

Originality: Studies examining the effects of physical environment characteristics of university libraries, which have an extremely important place in higher education with their supporting role in education and research, on learning performance are rarely encountered. The research, which is a first for ÇAKU, differs from other studies in terms of its survey and content.

Keywords: Çankırı Karatekin University Library, academic libraries, library architecture, library building design, learning environments, learning spaces

* Lecturer, Çankırı Karatekin University Library, nagihangonulbosoglu@gmail.com

** Research Assistant, Dr., Çankırı Karatekin University, Department of Information Management, ertugrulburakeroglu@gmail.com

Giriş

Kullanıcı kitlesini büyük oranda araştırmacıların ve öğrencilerin oluşturduğu üniversite kütüphaneleri, bir yanıyla araştırmacılara sunduğu bilgi hizmetiyle bilimsel gelişmelere önemli katkılarda bulunurken; diğer yanıyla öğrencilerin ders çalışabilecekleri, ödevlerini yapabilecekleri, çeşitli beceriler edinebilecekleri, sosyalleşebilecekleri ya da serbest saatlerini değerlendirebilecekleri bir ortam sağlamaktadır. Son yıllarda yüksek işlem kabiliyetine sahip donanım ve yazılımların harmanlanmasıyla geliştirilen teknolojik araçlar, potansiyel kütüphane kullanıcılarını teknolojik olanaklardan daha fazla yararlanmaya sevk etmiştir. Bu durum, kütüphaneleri fiziksel olarak ziyaret edenlerin sayısında azalmaya neden olurken, kullanıcıların kütüphaneden talep ettikleri beklentilerin değerışmesini de beraberinde getirmiştir. Kurulgan (2013, s. 479), teknolojinin mekâna bağlı mesafeleri ortadan kaldırdığını, kütüphanelerin artık mekânlarla özdeşleştirilemeyeceğini, kütüphane binalarının yerlerini sanal araç ve güzergâhlara bırakmaya başladığını, dijital dünyada kütüphane binalarının konumunun korumasında kullanıcı merkezli ve cezbedici bir estetiğe sahip farklı ortamlara olan eğilimin benimsendiğini ifade etmektedir. Muscogiuri (2012, s. 185), yakın zamanda bilgi edinmek için kütüphaneleri ziyaret etmenin zorunluluk olmaktan çıkacağını, bu nedenle kütüphanelerin, insanların gitmek isteyecekleri cezbedici öğrenme ortamlarına dönüşmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bu durum diğer birçokları tarafından da teknolojinin kütüphanelerin fiziksel olarak kullanımını tehdit ettiği ve beklentileri öngörmeye yönelik önlemler alınmazsa gelecekte kütüphane binalarına ihtiyacın giderek azalacağı şeklinde yorumlanmıştır. Kaya (2021, s. 523), teknolojinin kullanıcı beklentilerini değerıştirdiğini, kütüphanelerin yenilikçi bir süreçle karşı karşıya olduğunu, kullanıcılarının taleplerini yerine getirebilmenin işleyiş ve yapısında değerışikliklerle sağlanabileceğini ifade etmektedir. Dolayısıyla kütüphanelerin gerek verdiği hizmetleriyle gerekse buna bağlı esneyen fiziki ortamlarıyla yeni fırsatlar yaratması önemli görölmektedir. Çünkü öğrenmenin kapılarını kullanıcılarına ardına kadar aralayan kütüphaneler, geçmişten günümüze bireylerin öğrenme süreçlerinde, çeşitli beceriler kazanmasında ve toplumların gelişiminde önemli roller üstlenmiştir.

Hem bilimsel araştırmalara hem de öğrencilerin eğitim serüvenine verdiği katkı bakımından değerlendirildiğinde, üniversite kütüphanelerinin bilgi merkezleri arasında önemli bir yeri bulunmaktadır. Odabaş ve Polat (2011, s. 322) üniversite kütüphanelerinin, üniversite paydaşlarının eğitim ve araştırma gereksinimini karşılayan, bilgi edinme ve öğrenme sürecinde okuyucularının ihtiyaçlarına cevap veren en önemli birimlerden biri olduğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla üniversitelerde verilen eğitimi ve yürütölen araştırma faaliyetlerini destekleyici bir misyonu olan kütüphanelerin,

öğrenme cazibesi taşıyan bir ortama sahip olmasının araştırma ve öğrenme sürecine önemli katkıları olacağı düşünülmektedir. Li, Wu ve Su (2018, s. 724), yapılan araştırmaların fiziksel kütüphane binalarının salt okuma ve referans materyalleri toplama konusundaki rolünün, ücretsiz ve yüksek hızlı çevrimiçi arama motorları tarafından tehdit edildiğini belirtmekte, daima yükseköğretim öğrenme etkinliklerinin ayrılmaz bir parçası olan kütüphanelerin bu tehlide karşı önlemini alması gerektiğini ifade etmektedir. Emsen ve Örmecioğlu (2020, s. 202), kütüphanelerde mekânsal tasarım unsurlarının iyileşmesiyle birlikte kullanıcılar üzerinde gerek kütüphane ziyaretleri gerekse çalışma verimliliği açısından önemli artışlar kaydedilebileceğini ifade etmektedir. Bu serüven içerisinde kullanıcı merkezli ve öğrenme odaklı tasarımla inşa edilmiş kütüphanelerin, bir taraftan kullanıcılar için birer cazibe merkezi haline gelirken diğer taraftan bağlı bulunduğu kurumun eğitim öğretim kalitesinin iyileştirilmesinde doğrudan ve somut katkılar sağlayacağı öngörülmektedir. Bu bağlamda çalışma, “yeni” sıfatıyla çağrılacak bir binaya sahip olan ÇAKÜ Kütüphanesinin “öğrenme ortamı” olarak kabul edilebilirliğinin değerlendirilmesini amaçlamaktadır.

Öğrenme Ortamları ve Öğrenme Doyumuna Etkileri

Öğrenme olgusu, çevresel uyarıcıların sinir sistemine teması sonucu bilginin zihinde kodlanarak işlenmesi ve uzun süreli hafızaya aktarılmasıyla gerçekleşmektedir (Demir, 2017, s.23). Öğrenme, insan davranışları göz önüne alındığında sonu olmayan, nispeten sürekli değişimi ifade eden ve bir ürün ortaya koyan karmaşık bir süreçtir. Bu süreç sayesinde daha önce yapamadığımız şeyleri yapmaya başlar ve kapasitemizi genişletebiliriz (Gökalp, 2005, s.2). Öğrenme kişiden kişiye farklılık gösterse de öğrenmeyi etkileyen en önemli unsurlardan birini öğrenme ortamı oluşturduğu ön görülmektedir.

Kişinin sorularının yanıtlanacağı, sorunlarının çözümleneceği, amaçlarına ulaşmada destek olacak materyallere erişiminin sağlanacağı ortam öğrenme ortamıdır. Öğrenen ile öğrenme ortamı arasındaki etkileşim sonucu öğrenme çevresi oluşmakta ve bu çevrede yaşanan deneyimler, bireylerin öğrenme sürecindeki performansını önemli ölçüde etkilemektedir (Özerem ve Akkoyunlu, 2015, s. 64). Öğrenme ortamında yaşanan etkileşimin başarısı, ortamın nerede, nasıl, kiminle ve ne zaman sorularına verilen yanıtlarla şekillenir. Konfor, sessizlik, deneyim, uygun araç-gereç gibi başarıya doğrudan etki eden motivasyon kaynakları, öğrenme ortamının başarısına önemli katkılar sunabilir.

Öğrenme deneyimi ile öğrenme ortamı arasındaki bağ, alanyazında sıklıkla çalışılmış bir konudur (Erlalelitepe, Aral ve Kazanasmaz 2011; Şensoy ve Sağsöz, 2015; Türk ve Midilli Sarı, 2020). Öğrenciler çeşitli etkinliklerde bulunarak öğrenme ortamıyla etkileşime girmektedir. Bu

etkileşim sürecinde öğrenme ortamı içerisindeki öğrenci davranışı ve öğrenme doyumunun başarısı oldukça önemlidir. Öğrenme ortamının öğrencilerin yoğunlaşma, odaklanma ve algıya olan olumlu etkisinin, öğrencileri akademik olarak daha başarılı kıldığı birçok çalışmada vurgulanmıştır (Kolcu ve Kolcu Başer, 2021, s. 64).

Öğrenci davranışlarını en çok etkileyen faktörlerden biri mekândır. Mekân, öğrencilerin anlamlı öğrenme deneyimleri oluşturmak için etkileşime girdiği alanı ifade etmektedir. Bu nedenle mekânın öğrencilerin temel ihtiyaçlarına cevap verebilecek, onların davranışları ve sosyal ilişkileri üzerinde olumlu bir etki bırakabilecek ve öğrenme ortamı olarak öğrencilerin öğrenme doyumuna eriştirebilecek yapıda olması gerekmektedir (Muñoz-Cantero, Garcia-Mira ve López-Chao,2016, ss. 249-250).

Mekânın kullanıcısı olan insan, yapısı gereği sosyolojik, biyolojik ve psikolojik ihtiyaçların karşılanmasını beklemektedir. Bu ihtiyaçlar büyük ölçüde mekânın kullanıcıya sağlıklı bir ortam yaratmasıyla karşılanabilmektedir (Küçükcan, 2005, s. 272). Bu bağlamda mekânın bir öğrenme ortamı olarak kullanıcı memnuniyetini sağlayabilmesi için öncelikle ışık, renk, sıcaklık ve ses gibi ortamı çeşitli ihtiyaçlar yönüyle düzenleyen faktörlerin uygun olması gerekmektedir.

Görme duyusunun oluşmasında önemli bir unsur olan ışık aslında bir enerji şeklidir. Bu enerji kullanıcısının, algısında, hislerinde, mekânı deneyimlemesinde ve yorumlamasında önemli etkilere sahiptir. Dolayısıyla ışık yalnızca karanlığı ortadan kaldırarak görmeyi gerçekleştiren değil aynı zamanda; algı üzerindeki tesiri nedeniyle daha nitelikli bir etkileşim ortamının yaratılmasında önemli işlevi bulunan bir uyarı biçimidir (Yıldırım ve Demirarslan, 2019, s. 157; Şentürk ve Saticı, 2022, s. 10). Ayrıca aydınlatmanın insanlar üzerinde psikolojik ve fizyolojik etkileri bulunmaktadır. İyi aydınlatılmış bir mekânda yapılan çalışmalar, yorgunluk ve baş ağrısı ihtimalini azaltırken aydınlatmanın normal seviyesinden az olması uyku haline ve uyuşukluğa; fazla olması ise dikkat dağınıklığına ve göz sağlığı sorunlarına neden olabilmektedir (Uludağ ve Odacı, 2002). Bu nedenle öğrenme ortamındaki aydınlatma, öğrenmeyi etkileyen temel unsurlardan birini oluşturmaktadır.

Mekânı aydınlatan ışıkla var olup algılanan renkler, insan hayatında önemli bir yer tutmaktadır. Mekânın insan üzerindeki görsel etkisinin yanı sıra mekân rengi, neşe veya üzüntü, aktiflik ya da pasiflik gibi psikolojik etkilere neden olabilmektedir. Bu özellikleri nedeniyle mekânın renklendirilmesi, verimi artırma veya azaltma özelliğine de sahiptir (Ayhan, 2004, ss. 22-23). Kısacası renkler, psiko-motor işleyişi, ruhsal ve duygusal reaksiyonlar, nefes alma davranışı, kan basıncı, nabız uygunluğu, kas faaliyetleri gibi birçok faktör üzerinde insan hayatını etkileyebilmektedir. Yapılan araştırmalar, sıcak

renklerin kan basıncını yükselterek tedirginliğin artmasına neden olduğunu, buna karşı soğuk renklerin ise kan basıncının düşmesine ve gevşemeye sebebiyet verdiğini ortaya koymaktadır (Uludağ ve Odacı, 2002). Öğrenme ortamının rengi şüphesiz öğrenme doyumuna doğrudan etki etmektedir. Bu nedenle renk seçiminin özenle yapılması kişilerin motive olabilmesine destek olması gerekmektedir.

Öğrenme ortamının sıcaklığı, nemi, hava kalitesi gibi özellikleri kişinin öğrenme performansına etki eden diğer unsurları oluşturmaktadır. Örneğin sıcaklığın düşmesi dikkat dağınıklığına, artması ise uyusukluğa ve uykuya neden olmaktadır (Uludağ ve Odacı, 2002). Kirleticileri uzaklaştırmak veya seyreltmek ve binalardaki termal ortamı ve nemi kontrol etmek için tasarlanan havalandırma sistemlerinin yokluğu, kişilerin sağlığını ve konforunu tehdit edebilmektedir (Dünya Sağlık Örgütü [WHO] 2009, s. 31). Bu nedenle öğrenme ortamlarında insanların motive olabilmesi, sağlıklı bir ortamda çalışabilmesi için sağlıklı bir hava kalitesi içerisinde, sıcaklık ve nem dengesinin korunması son derece önemlidir.

Öğrenmeyi etkileyen bir diğer unsur ise öğrenme ortamındaki sestir. Ölçülebilen nesnel bir kavram olan sesin istenmeyen haline ise gürültü denilmektedir. Özellikle öğrenme ortamında yoğunlaşılması gereken durumlarda ses rahatsız edici, dikkati dağıtıcı, fiziksel ve ruhsal yönlerden sağlığı bozucu olabilmektedir (Öz ve Köse, 2020, s. 3). Bu nedenle öğrenme ortamında, ses ve gürültünün yalıtılması ve/veya doğru yönetilmesi gerekmektedir. Öğrenme ortamına erişilebilirlik, mekânın estetiği, yararlanılan araç ve gereçlerin ergonomisi gibi pek çok faktör, öğrenme performansına ve öğrenenin motivasyonuna doğrudan etki eden diğer başlıca unsurlar arasında değerlendirilmektedir. Öğrenme ortamına daha az zahmetle erişimin sağlanabilmesi için binanın merkezi bir yerde bulunması, yürüyerek ve/veya taşıma araçlarıyla kolay ulaşımına elverişli olması gerekmektedir. Çünkü binaya erişebilmek için yaşanan zorluğun en aza indirilmesi, öğrenme ortamından faydalanma sürecini iyileştirirken kullanıcıların motivasyonu üzerinde de olumlu bir etki bırakacaktır.

Binanın mimari yapısının cezbedici özelliklerle işlevine uygun tasarımı, bireyleri “öğrenmeye” davet ederek isteklendirmesi bakımından önem taşımaktadır. Şensoy ve Sarı (2020, ss. 292-295), insanlarda ilgi ve merak uyandırabilecek, kaliteli zaman geçirmelerini sağlayabilecek, onları bu ortamlara davet edebilecek estetik ve sembolik unsurlara yer vermenin önemine değinmektedir. Bununla birlikte öğrenme ortamı, sahip olduğu donanımlarıyla ergonomik bir mekân özelliği taşımalıdır. Kullanılan ekipmanlar, çalışma alan(lar)ı ve yakın çevresi olarak betimlenen ergonomik mekânın amacı, insan davranışlarını ve ihtiyaçlarını dikkate alarak, amaca daha iyi hizmet eden kullanışlı tasarımlar ortaya çıkarmaktır. Mekân ve barındırdığı donatım elemanlarının ergonomik açıdan uygunluğu hem personelin yorulmadan, verimli ve istekli bir şekilde çalışmasına hem de

kullanıcıların öğrenme ortamını kullanma isteğine olumlu katkılar sağlayacaktır (Kuru ve Canbay Türkyılmaz, 2019, s. 154). Bu açıdan değerlendirildiğinde eğitim-öğretimin önemli bir parçası olan, bireyleri öğrenme ve araştırmaları sürecinde destekleme misyonu üstlenmiş kütüphanelerin de kullanıcılarının öğrenme performansını artırıcı fiziksel özelliklere sahip olması önemli bir gereklilik olarak görölmektedir.

Öğrenme Ortamı Olarak Üniversite Kütüphaneleri

İlk kuruldukları yıllarda kütüphanelerin amacı, belgelerin korunması ile düzenlenmesine yönelik faaliyetleri gerçekleştirmektir. Zamanla bilgi kayıt ortamlarının ve bilgi merkezlerine yüklenen görevlerin gelişerek çeşitlenmesi, kütüphanelerin evrimini hızlandırmıştır. Toplu (2010), başlarda bilgi kaynaklarının korunmasını görev edinen bilgi merkezlerinin tarihsel süreç içerisinde bilgi kaynaklarının üretimi ve toplumsal yapıdaki her değişimle yeniden şekillendiğini; günümüzde ise elektronik yayıncılığın gelişmesiyle birlikte korumadan ziyade bilgiye erişimin ön plana çıktığını ifade etmektedir. Günümüz bilgi ve teknoloji çağında artan bilgi miktarına paralel olarak elektronik araçların bilgi keşfi için sağladığı önemli avantajlar, kütüphane organizasyonunu değişmeye zorlamıştır. Bilgi ve belgeleri yalnızca koruyup saklamaktan çıkarak bilgi erişimi hızlandıran teknolojik bir zemine geçiş yapan kütüphaneler, hizmetlerini de önemli oranda elektronik ortama taşımıştır. Böylelikle kullanıcıların bilgi edinme eğilimleri, kütüphaneler ve/veya diğer platformların internet üzerinden verdikleri hizmetlere yönelmiştir. Bu durum diğer bilgi merkezlerinde olduğu gibi akademik kütüphanelerde de geçerlidir. Amacı üniversite öğretim elemanları ile öğrencilerinin bilgi gereksinimlerini ve öğrenme ihtiyaçlarını en kısa sürede ve doğru bir şekilde karşılamak olan üniversite kütüphaneleri, sağladığı bilgi hizmetinin yerine getirilmesinde işletme mantığıyla hareket eden; kullanıcı odaklı yaklaşım sergileyen bir yapıya bürünmeye başlamıştır. Kütüphane kullanıcıları da verilen hizmetin yalnızca alıcısı konumundan çıkarak kütüphanelerin evriminde söz sahibi olan önemli bir unsur haline gelmiştir (Özdamlı, Çavuş ve Uzunboylu, 2009, s. 10). Dolayısıyla kütüphanelerin yaşamış olduğu bu değişim sürecinde, yalnızca verilen bilgi hizmetleri ile değerlendirilmeyeceği; gelişen fonksiyonları ve değişen görevleri bağlamında tüm unsurlarıyla birlikte ele alınması gerektiği söylenebilir. Böylelikle bilgi hizmetlerinin sunumunda kullanıcılara verilen desteğin artacağı ve onları cezbedici farklı fırsatların ortaya çıkmasına zemin hazırlanacağı ifade edilebilir.

Kuçükcan (2021, s. 877), bilgi kaynaklarının hızla elektronik ortama taşınmasının bir sonucu olarak kütüphane binalarının geleceğinin sorgulandığına dikkat çekerek, gelişmiş ölkelerin ziyaretçisini kaybetmemiş kütüphanelerine bakıldığında, binalarının iç ve dış alan özellikleriyle genç kuşağın gereksinim ve beklentilerini karşılayacak şekilde tasarlandığını ifade

etmektedir. Binanın dış tasarımıyla dikkat çekici farklı ve özgün tasarımların kullanılması gerektiğini söyleyen yazar, iç mekân tasarımında da kullanıcıların kendi evlerindeymiş gibi hissedebilecekleri rahat ortamlar yaratmanın önemine değinmektedir. Dolayısıyla teknolojik gelişmelere paralel olarak kütüphane binalarının önemini yitirmesinin önüne geçilmesi, kütüphanenin kullanıcı beklentilerini yerine getirmek üzere tasarlanmasıyla mümkün olacağı düşünülmektedir.

Bilgi gereksiniminin karşılandığı, yeni şeylerin keşfedildiği, öğrenildiği, serbest zamanların değerlendirildiği, özel zevklerin geliştirildiği yerler olan kütüphanelerin fiziki fırsatlarıyla kullanıcılarını cezbetmesi gerekmektedir (Muscogiuri, 2012, s. 185). Kullanıcı unsurunu binadan, binayı da kullanıcıdan ayrı düşünmek mümkün değildir ve bu iki unsurun birbirleri üzerinde doğrudan etkisi bulunmaktadır. Bu etkiden olumlu çıktılar alınması, kullanıcıların bina içerisindeki konforunun, ihtiyaç duyduğu ortam ve donanımın sağlanmasıyla gerçekleşeceği düşünülmektedir.

Üniversite kütüphaneleri doğru bilgiyi, doğru kanaldan, doğru zamanda kullanıcılarıyla paylaşan, yaşam boyunca bireysel öğrenmeyi destekleyen ve hitap ettiği kimselerin zihninde bilginin güce dönüşmesini sağlayan birtakım faaliyetler gerçekleştirmektedir. Bu durumda üniversite kütüphanelerinin yalnızca kullanıcılarının bilgi ihtiyacını gidermek için hareket etmediğini belirtmek gerekir. Bununla birlikte kullanıcıların araştırma, öğrenme ve bilgiyi sentezleyerek onun gücünden faydalanma çabalarına yanıt verdiği söylenebilir. Ancak bilgi merkezlerinin farklı boyutlarıyla verdiği bu desteğin, kullanıcılarına çeşitli teknik ve imgelerle hatırlatılması gerekebilir. Bu amaç doğrultusunda bilgi merkezlerine ait binaların çevresi ve fiziki yapısının, kütüphanenin amaç ve işlevlerini yansıtan, göze güzel görünen ve öğrenme/araştırma isteğini artırıcı birtakım cazibe unsurları ile desteklenmesi gerekmektedir. Kütüphanelerin cazibe merkezlerine dönüşmesi, öğrencilerin üçüncü mekân olarak bu alanları tercih etmesi, öğrenme sürecini kütüphane tarafından sağlanan ortam içerisinde geçirmek istemeleri mekânın albenisiyle doğrudan ilgilidir. (Odabaş ve Akkaya, 2020, ss. 82-84). Dolayısıyla üniversite kütüphanelerinin davetkâr görünümüyle kullanıcılarını cezbetmesi öğrenme, araştırma ya da başka herhangi bir sebeple binayı ziyaret etmeyi düşünen kullanıcıları teşvik ederek kütüphaneyi daha değerli hale getirecektir.

Bilgi teknolojilerinin insanlara tanıdığı imkân ve serbestlik, diğer tüm sektörlerde olduğu gibi bilgi merkezi kullanıcılarının da hizmet alma beklentilerini etkilemiştir. Bu durum üniversite kütüphanelerini yalnızca bilgiyi saklayan ve ileten yerler olmanın ötesinde, ergonomik bir tasarımla oluşturulmuş çeşitli mekânlar ve öğrenme ortamlarıyla desteklenen yeni nesil üniversite kütüphaneleri olmaya zorlamaktadır. Şensoy ve Sarı (2020, s. 292) yeni nesil kütüphaneleri, iş birliğini ve etkileşimi artıran, estetik bir görünüme sahip olan, sosyal mekânları da içerisinde barındıran, kullanıcının ilgisini

çekebilecek biçim ve iç mekâna sahip olan, çalışma bölümlerinde teknolojik sistemleri kullanan yapılara dönüşen yerler olarak betimlemektedir.

Üniversite kütüphaneleri, sadece bilgi hizmeti sunmakla kalmayıp, toplumun bilgi toplumuna dönüşmesinde rol oynayan önemli kurumlardır. Kullanıcıların eğitim sistemlerinden elde ettiği bilgilerle yetinmediği, yaşam boyu ve kendi kendine öğrenme anlayışının benimsendiği bir ortamda üniversite kütüphaneleri fırsatlar yaratmak için çeşitli çalışmalar gerçekleştirmektedir. Fırsat olarak görülebilecek ve üzerinde çalışılması gereken bir konu da üniversite kütüphanelerinin okuyucuları için öğrenmeyi esas alan bir yapılanmaya gitmeleri olacaktır. (Al, Doğan, Soydal ve Taşkın, 2018). Yapılanma, kütüphane binasının kazandığı çeşitli fiziksel özellikler sayesinde, okuyucularının öğrenme performansını olumlu yönde etkileyen mimari tasarım unsurlarıyla gerçekleşmektedir. Yükseköğretim Kurulu [YÖK] (2014, ss.4-6), öğrenme performansı üzerinde etkisi bulunan özelliklerle yapılandırılmış yeni nesil bir üniversite kütüphanesinin sahip olması gereken fiziki unsurları şu şekilde açıklamaktadır:

- Kütüphane binası bütün bölümlerdeki öğrenci ve araştırmacılar tarafından erişimi kolay, kampüsün merkezinde bir konuma sahip olmalıdır. Araştırma merkezi özelliğinin yanı sıra kullanıcıların sosyo-kültürel aktivitelerini gerçekleştirebileceği bir merkez olmalıdır.
- Öğrenme ortamının bir gereği olarak kullanıcıların zaman kısıtlaması olmadan, 24 saat kullanabilecekleri bölümlere sahip olmalıdır. Ayrıca okuma, dinlenme, sergi gibi alanlara rahat erişim için, özellikle binanın giriş bölümlerinde yer verilmelidir.
- Kullanıcıların bireysel ve grup çalışmaları yapabileceği özel alanlara sahip olmalıdır.
- Tasarımı ve ergonomisi güzel oturma grupları ve mobilyalar ile düzenlenmelidir.
- Gürültü oluşumunu engelleyecek veya en aza indirecek önlemler alınmalıdır.
- Isı ve nem standartlara uygun olmalı ve periyodik olarak kontrolü yapılmalıdır.
- Bilgisayar, fotokopi ve diğer ekipmanlar için mevcut ve geleceğe yönelik alt yapı düşünülmelidir.

Yukarıda sözü edilenlerin ışığında, ders çalışmak ya da araştırma yapmak üzere üniversite kütüphanelerini ziyaret eden kullanıcıların öğrenme performansını iyileştirmeye yönelik adımlar atılması gerekmektedir. Bu adımların başında, okuyucuların kolay erişebilecekleri, rahat edebilecekleri, konforlu, bireysel ya da gruplar halinde çalışabilecekleri, çalışmalarına odaklanmalarında yaşanabilecek (gürültü, ısı vb.) sorunların en aza indirildiği, fiziki çalışma ortamlarını oluşturmak gelmektedir.

Çankırı Karatekin Üniversitesi Merkez Kütüphanesi

2007 yılında Çankırı’da bir devlet üniversitesi olarak kurulan Çankırı Karatekin Üniversitesi’nin (Wikipedia, 2023) merkez kütüphanesinin kurulması ile ilgili somut çalışmalar 2008 yılının sonlarında başlamıştır. Kütüphane, Eski Anayasa Mahkemesi Başkan Vekili Güven DİNÇER tarafından Güzel Sanatlar Fakültesine bağışlanan yaklaşık 1.500 kitapla ÇAKÜ Rektörlük binasının dördüncü katında yer alan Güzel Sanatlar Fakültesi Güven DİNÇER salonunda hizmet vermeye başlamıştır. Sonrasında kütüphaneye Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanı Prof. Dr. Sadık TURAL tarafından 15.000 kitap bağışlanmış ve koleksiyon giderek zenginleşmiştir. Eskiden başka bir konumda bulunan üniversitenin 2014 yılında Uluyazı Kampüsüne taşınmasının ardından, önceleri hizmetlerini rektörlük binası içerisinde yürüten kütüphane, 2014 yılında Uluyazı Kampüsünde inşasına başlanılan binasının 2016 yılında tamamlanmasıyla müstakil binasına taşınmıştır. Şu anda ÇAKÜ’de tek merkez kütüphane bulunmaktadır. Bununla birlikte bazı fakültelerin kendine özel kitaplıkları bulunmakta fakat; bunlar çoğu zaman yetersiz kalmaktadır. Bu durum kullanıcıları üniversitenin merkez kütüphanesine yönlendirmektedir. Zeminle birlikte üç katlı bir yapıya sahip olan kütüphane binası yaklaşık 7.000 m² kullanım alanına sahiptir (Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2022a)¹. Kütüphanede yer alan kitap ödünç-iade ve katalog tarama cihazları ile kullanıcılar birçok işini genellikle kütüphaneciye gerek duymadan yapabilmektedir. Bina içerisinde ayrıca kullanıcılarına yardımcı olmayı amaçlayan, soru ve sorunların iletilebileceği bir kütüphane bankosu bulunmaktadır. Kullanıcıların çalışabilmesinde ihtiyaç duyulan geniş alanın temini için zemin katta kitap raflarına yer verilmediğinin, bunun yerine çalışma masalarına daha fazla yer ayrıldığına da altını çizmek gerekir. Bunun yanı sıra bilgisayar odası, 24 saat çalışma salonu ve referans salonu da bu katta bulunmaktadır. Z 1. katta ise kitapların yerleştirildiği raflara, grup çalışma odalarına ve süreli yayınlar arşivine yer verilmektedir. En üst katta (2. kat), çalışma salonu, konferans salonu, bireysel çalışma odaları, özel koleksiyon ve kitap rafları bulunmaktadır. Binada toplam 12 adet bireysel ve 3 adet grup çalışma odası mevcuttur. Ayrıca tüm katlarda çalışma masaları vardır. Bunun yanı sıra tüm katları dolaşan bir asansör ve tüm katlarda asansörün hemen yanında oluşturulmuş tuvaletlere yer verildiğini belirtmek gerekir. Binada katalog tarama cihazı, ödünç-iade cihazı, kitap tarama cihazı ve satranç masalarının yanı sıra kullanıcıların bilgisayar gibi elektronik cihazları için kullanabileceği prizler, kablosuz internet ağı,

¹ ÇAKÜ Kütüphanesi Yerleşim Planı için bkz.

<https://kutuphane.karatekin.edu.tr/kutuphane-yerlesim-planlari-12647-sayfasi.karatekin>

vestiyer/dolap gibi kullanıcı ihtiyaçlarının karşılanması için kullanılan pek çok donanım mevcuttur ve aktif olarak kullanılmaktadır.

Kütüphanenin fiziki özellikleriyle ilgili önemli faktörlerin başında, kampüs içerisinde merkezi bir konuma sahip olması gelmektedir. Bu durum kampüs içerisindeki ulaşımı kolaylaştırmaktadır. Öğrencilerin ve ğretim elemanlarının sıklıkla derslere katıldığı merkezi dersliklere çok yakın bir konumda bulunan kütüphane binasının ayrıca, yemekhaneye, kafe/kantinlere, pek çok fakülteye yakın olduğu ve ğrenci sirkülasyonunun yoğun gerçekleştiği bir konumda bulunduğu ifade edilebilir.

Kütüphane her ne kadar kampüs içerisinde merkezi bir konuma sahip olsa da kampüsün Őehirden uzak olduğunu belirtmek gerekir. Öğrenci barınma ortamlarının birçoğunun kampüs dışında olduğu göz önünde bulundurulduğunda, kampüse ulaşımın kolaylığının kütüphaneye erişimde önemli etkisinin olduğunu vurgulamak gerekir. Karagözoğlu (2013, s.54), bir yere ulaşımın kolay olmasını, yakın çevresinden toplu taşıma araçlarının geçmesi, özel aracıyla gelenlerin park sorunu yaşamaması gibi etmenlere bağlamaktadır. ÇAKÜ Kütüphanesinin toplu taşıma güzergahında olduğu, kampüs içerisindeki merkez otobüs durağına yakın mesafede bulunduğu ve otopark olarak değerlendirilen geniş alanları barındırıldığı göz önünde bulundurulduğunda, binaya ulaşımın kolay olduğu söylenbilir.

ğrenme ortamının aydınlatması, iklimlendirilmesi, rengi, akustiği, estetiği, kullanılan araçların ergonomisi gibi unsurlar öğrenme performansını etkileyen önemli unsurlardır. ÇAKÜ Kütüphanesinin doğal aydınlatması dış duvardaki boydan pencerelerden olup mika tavanda yer alan ışıklıklardan da faydalanılmaktadır. Kullanıcı aydınlık bir ortamda çalışmaktadır. Ayrıca ğrenciler için masalarda yapay aydınlatma bulunmaktadır. Merkezi iklimlendirme sistemi öğrencilerin hava Őartlarından olumsuz etkilenmesini önlemektedir. Fakat binanın fiziki özellikleri sebebiyle (alışma salonlarından ve galeri boşluklarından kaynaklı) ses yalıtımı adına bir çalışma yapılmamıştır. Bu nedenle bina içerisinde çıkan bir ses başkaları tarafından rahatlıkla duyulabilmektedir. Renk konusunda ise dışarıdan rahat görülebilmesi açısından dış duvarda sarı ve beyaz; i renklendirmede ise dikkat dağmıklığın neden olmayacağı düşünülen gri tonları tercih edilmiştir. Mobilyaların seçiminde de denemeler yapılmış, insan vücuduna en uygun olanlar satın alınmıştır. Ayrıca engelli kullanıcılar da göz önünde bulundurulmuş, bu gruba özel fiziki alanlar ve donatılar da temin edilmiştir (Tuba Erin, kişisel iletişim, 17 Ekim 2022). Bununla birlikte ankırı Karatekin niversite Kütüphane Yönetmeliği'nde (Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2022b) yer alan "Görme engelliler için uygun koleksiyonu oluşturur, okuyucular için gerekli donanımı sağlayarak kullanıma sunar" ibaresine dayanarak görme engelli kullanıcılar için çalışmaların sürdürüldüğü ifade edilebilir.

Genel olarak, ÇAKÜ Kütüphane binasının tasarlanmasında öğrenme performansını yakından ilgilendiren fiziksel unsurların çoğunlukla dikkate alındığı söylenebilir. Ancak akustikle ilgili sorunların olduğu göz ardı edilmemelidir. Çünkü ses, konsantrasyonu ve öğrenme doyumunu etkileyen önemli bir unsurdur. Dolayısıyla binanın ses ile ilgili sorunlarının belirlenerek, çözüme yönelik adımların atılmasında fayda görülmektedir.

Araştırmanın Amacı ve Soruları

Bu çalışmada, Çankırı Karatekin Üniversitesi Merkez Kütüphanesinin sahip olduğu binanın öğrenciler tarafından ne derece öğrenme ortamı olarak kabul edildiğinin ölçülmesi amaçlanmıştır. Söz konusu amaç doğrultusunda kütüphanenin öğrenmeyi destekleme konusunda mekânsal ve işlevsel rolü ele alınmıştır. Buna göre araştırmanın temel soruları şu şekilde sıralanabilir:

- ÇAKÜ Kütüphane binası konum itibariyle uygun mudur?
- ÇAKÜ Kütüphane binası çalışmaya uygunlaşmak/odaklanmak için elverişli midir?
- ÇAKÜ Kütüphane binası fiziki özellikleri itibariyle öğrenme performansı üzerinde olumlu etkiler sağlamakta mıdır?

Araştırmada temel soruların cevaplandırılabilmesi için öncelikle bazı spesifik sorulara yanıt aranmıştır. ÇAKÜ Kütüphane binasının fiziki özelliklerinin öğrencilerin öğrenme performansına etkisini ölçmeye çalışan bu sorular, anket formu aracılığıyla önermelere dönüştürülerek katılımcılara sunulmuş ve çalışmanın “Bulgular” kısmında alt başlıklar halinde gösterilmiştir. Söz konusu sorular şu şekildedir:

- ÇAKÜ Kütüphane binası konum itibariyle kolay erişilebilir bir noktada mıdır?
- ÇAKÜ Kütüphane binası dış çevresi ve görünümü itibariyle öğrencilerin öğrenme isteğini artırıcı mahiyette ilgi çekici özellikler taşımakta mıdır?
- ÇAKÜ Kütüphane binası ses yalıtımı, ışık, renk, sıcaklık, nem, hava kalitesi ve iç mekân tasarım özellikleriyle öğrenme performansı üzerinde olumlu etkiler bırakan uygun bir çalışma ortamı sağlamakta mıdır?
- ÇAKÜ Kütüphane binası bir öğrenme ortamı olarak değerlendirildiğinde yeterli görülmekte midir?

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu çalışmada öncelikle öğrenme ortamları ile öğrencilerin öğrenme çıktuları ve memnuniyetleri arasındaki ilişki, literatüre dayalı olarak ele alınmıştır. Bunun yanı sıra kütüphanelerin mekân tasarımının kullanıcıların çalışma sürecindeki etki düzeyine ilişkin yapılan çalışmalar belgesel tarama tekniğiyle ortaya çıkarılarak değerlendirilmiş ve çalışmanın organizasyonu sağlanmıştır.

Belgesel tarama tekniği bir konuya ait bilimsel kaynakların literatür üzerinde gerçekleştirilen aramalar neticesinde elde edilmesini ifade etmektedir (Karasar, 2012, s. 183). Üniversite kütüphanelerinin yükseköğrenim kurumlarının vazgeçilmez bir parçası ve eğitim-öğretimi destekleyici özelliğiyle araştırmacıların ve öğrencilerin öğrenme süreçlerine doğrudan etkisi üzerine tartışmaların yapıldığı çalışmada, öğrenme doyumunu etkileyen fiziki özellikler ÇAKÜ Kütüphanesi özelinde irdelenmiştir.

Veri Toplama

ÇAKÜ Kütüphanesinin öğrenmeyi etkileyen fiziksel özelliklerinin öğrenciler tarafından değerlendirilmesinin amaçlandığı araştırmada ihtiyaç duyulan verilerin derlenmesinde bağımlı ve bağımsız değişkenlerden oluşan test tekniğine başvurulmuştur. Nicel araştırma tekniklerinden biri olan (Akarsu ve Akarsu, 2019, s. 28) anket uygulamasından yararlanılarak objektif bir ölçümlemenin yapılabilmesi ve binanın öğrenme sürecine etki eden unsurlarının değerlendirilebilmesi sağlamıştır. Böylelikle bina içerisindeki ışık ortamı, hava kalitesi, akustik ortamı, konumu/erişilebilirliği, çalışma ortamları (çalışma salonu, bireysel/grup çalışma odaları), masa ve sandalye tasarımı gibi hususlar değerlendirilmiştir.

ÇAKÜ kütüphanesinden yararlanan öğrencilerin araştırma yapmak ya da çalışmak için ihtiyaç duyduğu odaklanmaya/yoğunlaşmaya kütüphane binasının fiziksel özelliklerinin ne düzeyde cevap verdiğinin ölçülmesi amacıyla ÇAKÜ öğrencilerine merkez kütüphane binasına girişleri esnasında anket formu doldurtulmuş ve daha sonra bu formlar yoluyla derlenen veriler üzerinde değerlendirmelerde bulunulmuştur. Anket formu, “katılımcıların özellikleri”, “kütüphane binasına erişilebilirlik”, “fiziksel dış çevre” “fiziksel iç tasarım” ve “öğrenme ortamı” olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır. Araştırmaya uygun olarak yapılandırılabilmesi amacıyla formun bölüm ve maddeleri, “öğrenme ortamı”, “üniversite kütüphanelerinde mimari özellikler” ve “öğrenme ortamı olarak kütüphaneler” konularında geçmişte yapılmış çalışmalardan yararlanılarak oluşturulmuş (Özdamlı, Çavuş ve Uzunboylu, 2007; European Commission, 2016; Li, Wu ve Su, 2018) ve alan uzmanlarının görüşlerine başvurulmuştur. Katılımcılara altısı olgusal ve yetmiş ikisi yargısal olmak üzere toplam yetmiş sekiz sorunun yöneltildiği ankette yetmiş dört kapalı, dört tane açık uçlu soru bulunmaktadır. Ankette, katılımcıların demografik özelliklerinin belirlenmesinde kullanılan çoktan seçmeli soruların yanında araştırmanın amacı doğrudusunda elde edilmek istenen veriler için önermelere katılım düzeyinin belirlenmesinde beşli Likert ölçeğinden yararlanılmıştır. Böylece, katılımcıların önermeleri olumsuzdan olumluya doğru kesinlikle hayır (KH), hayır (H), kararsızım (K), evet (E) ve kesinlikle evet (KE) şeklinde yanıtlamaları sağlanmıştır. Tablolarda biçimsel düzenin korunabilmesi için, ölçek maddeleri sırayla KH, H, K, E, KE şeklinde ifade edilmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini ÇAKÜ Kütüphanesi'nin aktif kullanıcıları oluşturmaktadır. Bunlar ÇAKÜ'nün akademik ve idari personeli ile öğrencileridir. Ancak ödev, araştırma, sınav vb. çalışmaları için mekân sıkıntısı çeken öğrencilerin diğer gruplara nazaran kütüphane binasına daha çok ihtiyaç duyduğu düşünülerek; kütüphane binasının fiziksel özellikleriyle bir öğrenme ortamı olarak değerlendirilmesinin öğrenciler tarafından yapılmasının daha uygun olacağı düşünülmüştür. YÖK Atlas (2023) verilerine göre üniversitede 4.222 ön lisans, 9.255 lisans, 5.193 yüksek lisans ve 314 doktora olmak üzere toplamda 18.984 öğrenci bulunmaktadır. Ancak çalışmanın amaçları doğrultusunda kütüphaneyi aktif ve fiziksel olarak ziyaret eden öğrencilere ihtiyaç duyulmuştur. Bu doğrultuda araştırmanın getirdiği zaman ve maliyet de göz önünde bulundurularak araştırma, 10 Eylül-10 Ekim 2022 tarihleri arasında kütüphaneyi fiziksel olarak ziyaret eden öğrencilerle sınırlandırılmıştır. Öğrencilere kütüphane binasına girişleri esnasında basılı formlar aracılığıyla yöneltilen anket soruları, o esnada anketi basılı olarak yanıtlama fırsatı bulamayanlar için çevrim içi ortam üzerinden de sunulmuştur. Bunun için öğrencilerin e-posta adresleri kaydedilmiş; Surveey platformuna daha önce aktarılan anket soruları e-posta üzerinden kendilerine ulaştırılmış ve anketi yanıtlamaları sağlanmıştır. Surveey, katılımcılara anket sorularının çevrim içi ortamda ulaştırılmasına ve verilen yanıtların istatistik analiz modülleri aracılığıyla değerlendirilmesine imkân tanıyan veri derleme ve yönetim platformudur (Surveey, 2009).

Veri Analizi

Fiziki anket formlarıyla derlenen veriler, uygulama sonrasında Surveey veri tabanında derlenen verilerle birleştirilmiştir. Bu aşamadan sonra bütün veriler "Surveey" platformu aracılığıyla betimleme yönteminden yararlanılarak analiz edilmiş ve araştırmanın amacı doğrultusunda yorumlanmıştır. Buna göre ÇAKÜ Kütüphane binasına erişebilirlik, fiziksel dış çevre ve fiziksel iç tasarım unsurları, binanın öğrenme ortamı olarak değerlendirilmesi bağlamında ele alınmıştır. Araştırmanın amacına paralel olarak öğrencilerin verdiği yanıtlar, bu çalışmanın Bulgular kısmında tematik olarak gruplandırılmış alt başlıklar altında, tablolar ile gösterilmiştir. Frekans ve yüzdelik değerleriyle gösterilen veriler değerlendirilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde ÇAKÜ Kütüphane binasının öğrenme ortamı bağlamında değerlendirilmesine yönelik hazırlanan ankete, ÇAKÜ öğrencileri tarafından verilen yanıtlar irdelenmektedir. Elde edilen veriler tablolarla gösterilmekte ve açıklanmaktadır. Bu doğrultuda araştırmaya ait bulgular, çalışmanın amaçları doğrultusunda değerlendirilmektedir.

Katılımcıların Özellikleri

Katılımcıların cinsiyet, sınıf ve öğrenim düzeyine ilişkin bilgiler Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Demografik Özellikler	f	%
Cinsiyet		
Kadın	113	64,2
Erkek	63	35,8
TOPLAM	176	100
Öğrenim Düzeyi		
Lisans	154	87,5
Yüksek Lisans	17	9,7
Doktora	5	2,8
TOPLAM	176	100
Lisans Öğrencilerinin Sınıfları		
1. Sınıf	12	7,8
2. Sınıf	47	30,5
3. Sınıf	59	38,3
4. Sınıf	36	23,4
TOPLAM	154	100

Tablo 1’de, anketi yanıtlayan katılımcıların cinsiyet, sınıf ve öğrenim düzeyine ait demografik veriler bulunmaktadır. Anket uygulamasına katılım gösteren 176 öğrencinin büyük bir bölümü kadınlardan oluşmaktadır. Ayrıca katılımcıların çoğunluğunu (%87,5) lisans grubu oluşturmaktadır.

Kütüphane Binasının Konumu ve Erişilebilirliği

Kütüphanenin öğrenme ortamı olarak değerlendirilebilmesi için erişilebilirlik önemli bir faktördür. Çünkü öğrencilerin kütüphaneye zahmetsiz erişebilmesinin öğrenme motivasyonu üzerinde önemli etkilerinin olduğu bilinen bir gerçektir. Tablo 2’de kütüphane binasının konumuna ve erişilebilirliğine ilişkin olarak yöneltilen önermelere katılımcılar tarafından verilen yanıtların gösterimi yapılmaktadır.

Tablo 2: Konum ve Erişilebilirlik

	KH		H		K		E		KE		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Binaya erişimde zorlanmaktayım.	45	25,6	71	40,3	21	11,9	26	14,8	13	7,4	176	100
Binaya erişim çok fazla zamanımı almaktadır.	42	23,9	65	36,9	26	14,8	30	17	13	7,4	176	100

Binaya erişmek maliyetlidir.	43	24,5	62	35,2	27	15,3	31	17,6	13	7,4	176	100
Binanın konumunu uygun bulmaktayım.	26	14,8	20	11,4	34	19,3	61	34,6	35	19,9	176	100
Kişisel ihtiyaçlarını (tuvalet vb.) karşılamada binayı yeterli bulmaktayım.	16	9	19	10,8	26	14,8	82	46,6	33	18,8	176	100
Yeme-içme ihtiyacımı bina yakınılarından giderebilmekteyim.	13	7,4	16	9,1	28	15,9	85	48,3	34	19,3	176	100

KH: Kesinlikle hayır, H: Hayır, K: Kararsızım, E: Evet, KE: Kesinlikle Evet

Tablo 2’de kütüphane binasının konum ve erişilebilirliğini değerlendirebilmek adına katılımcılara altı önerme sunulmuştur. Katılımcıların %65,9’u kütüphaneye erişimde zorlanmadığını; %60,8’i erişimin çok fazla zaman almadığını; %59,7’si erişimin maliyetli olmadığını; %54,5’i bina konumunun uygun olduğunu; %65,4’ü binanın kişisel ihtiyaçları karşılamada yeterli olduğunu ve %67,6’sı yeme-içme ihtiyaçlarının bina yakınından karşılanabildiğini belirtmiştir. Buna göre kütüphane kullanıcılarının büyük oranda kütüphaneye erişmek için zorlanmadığı sonucuna varılabilir. Bununla birlikte tablonun diğer verileri, kütüphane binasının konum ve olanaklar bakımından kişisel temel ihtiyaçların karşılanmasında büyük oranda yeterli olduğunu ortaya koymaktadır.

Kütüphane Binası Fiziksel Dış Çevre

Günümüzde öğrenme merkezi olarak büyük programlı yapılara dönüşen kütüphane binalarının, okuyucularına kaliteli hizmet verebilmek amacıyla güncel gereksinim ve beklentileri karşılayan tasarımlara dönüşmesi gereklilik halini almıştır. 21. yüzyıl kütüphane binalarında bina- çevre ilişkisi, plan kurgusu, aktivite alanları ve raf düzeni gibi unsurlar tasarımın niteliği açısından önemli görülmektedir (Topatan ve Aydın, 2022, s. 263). Bunun, kullanıcıların kütüphane kullanma isteği üzerinde olumlu etkileri olacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda Tablo 3’te ÇAKÜ kütüphane binasının fiziki dış çevresine yönelik veriler yer almaktadır.

Tablo 3: Kütüphane Binasının Dış Fiziki Çevresi

	KH		H		K		E		KE		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Binanın çevresindeki peyzajı beğenmekteyim.	20	11,4	25	14,2	40	22,7	67	38,1	24	13,6	176	100
Kütüphane binasının görüntüsünü estetik bulmaktayım.	9	5,1	27	15,3	39	22,2	73	41,5	28	15,9	176	100
Kütüphane binasının dış görüntüsü kütüphanenin temel amaçlarını yansıtmaktadır.	12	6,8	28	15,9	47	26,7	63	35,8	26	14,8	176	100

Kütüphane binasının mimari yapısının anlamlı olduğunu düşünüyorum.	12	6,8	33	18,8	51	28,9	61	34,6	19	10,9	176	100
Dışarıdan bakıldığında kütüphane mimari tasarımı beni cezbetmektedir.	21	11,9	44	25,0	45	25,6	49	27,8	17	9,7	176	100
Kütüphane binasının görüntüsü öğrenme isteğimi canlandırmaktadır.	21	11,9	43	24,4	48	27,3	48	27,3	16	9,1	176	100

KH: Kesinlikle hayır, H: Hayır, K: Kararsızım, E: Evet, KE: Kesinlikle Evet

Fiziki dış çevre, binayı ön plana çıkararak insanları ziyarete teşvik eden önemli bir unsurdur. Kütüphane binasının fiziki dış çevresinin öğrenciler tarafından değerlendirilebilmesi adına katılımcılara altı önerme yöneltilmiştir. Buna göre “Binanın çevresindeki peyzajı beğenmekteyim” önermesine %51,7 oranında, “Kütüphane binasının görüntüsünü estetik bulmaktayım” önermesine ise %57,4 oranında evet yanıtı alınmıştır.

Kütüphane binasının estetik görünmesi ve cazibe merkezi haline gelmesi gösterilen ilginin artması bakımından önemli bir husus olduğu düşünülmektedir. Ancak bina görünüşünün estetik olması kaygısı ile binanın kuruluş amacından uzaklaşmamak gerekir. Bundan dolayı katılımcılara yöneltilen “Kütüphane binasının dış görüntüsü kütüphanenin temel amaçlarını yansıtmaktadır” önermesine 50,6 oranında, “Kütüphane binasının mimari yapısının anlamlı olduğunu düşünüyorum” önermesine ise 45,4 oranında katılım sağlanmıştır. Ancak “Kütüphane binasının görüntüsü öğrenme isteğimi canlandırmaktadır” önermesine önemli bir çoğunluk (%36,3) hayır yanıtı vermiştir.

Kütüphane Binası İç Tasarım Özellikleri

Çalışanların, kullanıcıların ve kütüphane koleksiyonunun dış şartlardan korunması için yapılan ve kütüphaneyi oluşturan unsurlardan önemli biri olan bina, iç tasarım özellikleri ile işlevselliğinden söz ettirebilmektedir. Öğrenme sürecine katkı sağlayacak biçimde yapılandırılmış iç tasarım özellikleri sayesinde kütüphaneler, okuyucularının öğrenme performansına olumlu katkılar sağlayabilmektedir. Bu düşünceden hareketle, iç tasarım özelliklerinin öğrenme ortamı perspektifinde değerlendirilmesine yönelik ses, ışık, renk, sıcaklık, hava, mobilya gibi unsurlar temel alınarak katılımcılara çeşitli önermeler sunulmuştur. Katılımcıların önermelere katılım durumu Tablo 4’te gösterilmektedir.

Ses

Ses unsuru öğrenme ortamlarında en çok dikkat edilmesi gereken unsurlardan biridir. Konsantre olunması gereken durumlarda frekansı az olan bir ses bile

rahatsız edici olabilmekte, öğrenme sürecini olumsuz etkileyebilmektedir. Tablo 4'te ÇAKÜ Kütüphanesinin bir öğrenme ortamı olarak değerlendirilmesinde iç mekân özelliklerinden olan sese ilişkin memnuniyet düzeyi gösterilmektedir.

Tablo 4: Ses Faktörüne Yönelik Tutum

	KH		H		K		E		KE		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Teknolojik cihazlardan gelen çok fazla ses duymaktayım (klavye, mouse vb.)	15	8,5	81	46,0	41	23,3	29	16,5	10	5,7	176	100
İnsanlara ait çok fazla yürüyüş sesi işitmekteyim.	9	5,1	53	30,1	36	20,5	54	30,7	24	13,6	176	100
Çok fazla konuşma sesi işitmekteyim.	10	5,7	57	32,4	38	21,6	40	22,7	31	17,6	176	100
Ortamdaki diğer unsurlardan (klima, ısıtıcı, tuvalet vb.) gelen çok fazla sesi işitmekteyim.	15	8,5	89	50,6	30	17	29	16,5	13	7,4	176	100
Üst/alt katlardan çok fazla ses işitmekteyim.	13	7,4	67	38,1	37	21	36	20,4	23	13,1	176	100
Çalışma odaları dışarıya-içeriye ses iletmektedir.	16	9,1	57	32,4	29	16,5	31	17,6	43	24,4	176	100
Kütüphane binası dışından zaman zaman gürültü gelmektedir.	16	9,1	71	40,3	28	15,9	47	26,7	14	8	176	100
Ses konusundaki problemlerden dolayı çalışmama odaklanamamaktayım.	14	8	70	39,8	35	19,9	36	20,5	21	11,9	176	100
Kütüphane içerisindeki çalışmalarında sıkça kulaklığım ile müzik dinlemek zorunda kalmaktayım.	12	6,8	80	45,4	36	20,5	26	14,8	22	12,5	176	100
ÇAKÜ Kütüphane binasının akustik (ses) yönünden sorunlarının olduğunu düşünmekteyim.	13	7,4	51	29	47	26,7	37	21	28	15,9	176	100

KH: Kesinlikle hayır, H: Hayır, K: Kararsızım, E: Evet, KE: Kesinlikle Evet

ÇAKÜ Kütüphanesinin öğrenme ortamı olarak değerlendirilmesinde ses unsuruna yönelik memnuniyet düzeyini ölçebilmek adına katılımcılara çeşitli önermeler yöneltilmiştir. “Teknolojik cihazlardan gelen çok fazla ses duymaktayım (klavye, mouse vb.)” önermesine %54,5, “Ortamdaki diğer unsurlardan (klima, ısıtıcı, tuvalet vb.) gelen çok fazla sesi işitmekteyim” önermesine %59,1; “Kütüphane binası dışından zaman zaman gürültü gelmektedir” önermesine %49,4; “Üst/alt katlardan çok fazla ses işitmekteyim” önermesine %45,5; “Ses konusundaki problemlerden dolayı

çalışmama odaklanamamaktayım” önermesine ise %48,6 oranında hayır yanıtı alınmıştır. Ancak öğrenciler büyük oranda insanlara ait çok fazla yürüyüş (%44,3) ve konuşma sesi (%40,3) işittiklerini beyan etmişlerdir. Bununla birlikte katılımcıların yarısı çalışma odalarının dışarıya-içeriye ses ilettiğini ifade etmişlerdir. Her ne kadar bu durum katılımcıların çoğunun öğrenme sürecinde ses konusunda önemli bir rahatsızlık hissetmediğine dikkat çekse de “ses” unsuruna ait değerlendirmede olumsuz görüş bildirenlerin sayısı azımsanmayacak kadar önemlidir.

Işık ve Renk

Ortamdaki ışık ve renk öğrenme performansını etkileyen önemli faktörlerdendir. Tablo 5’te ÇAKÜ Kütüphanesinin bir öğrenme ortamı olarak değerlendirilmesinde iç mekân özelliklerinden ışık ve renkle ilgili memnuniyet düzeyi gösterilmektedir.

Tablo 5: Işık ve Renk Faktörüne Yönelik Memnuniyet

	KH		H		K		E		KE		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Çalışmam esnasında içeride yeteri kadar doğal ışık olduğunu düşünmekteyim.	8	4,5	17	9,7	35	19,9	86	48,9	30	17,0	176	100
Bina içerisindeki yapay ışıklandırma memnunum.	6	3,4	13	7,4	22	12,5	104	59,1	31	17,6	176	100
Çalışmam esnasında telefon, tablet, bilgisayardan gelen ışıklar beni rahatsız etmektedir.	33	18,7	91	51,7	23	13,1	20	11,4	9	5,1	176	100
Bina içerisinde kullanılan renklerin öğrenme sürecime olumlu katkıları olduğunu düşünmekteyim.	8	4,6	27	15,3	68	38,6	60	34,1	13	7,4	176	100

KH: Kesinlikle hayır, H: Hayır, K: Kararsızım, E: Evet, KE: Kesinlikle Evet

ÇAKÜ Kütüphanesinin öğrenme ortamı olarak değerlendirilmesinde iç tasarım özelliklerinden ışık ve renkle ilgili önermeler sunulmuştur. Buna göre katılımcıların çoğu yeteri kadar doğal ışığın olduğunu (65,9) ve yapay ışıklandırma memnun olduklarını (%76,7) belirtmiştir. “Çalışmam esnasında telefon, tablet, bilgisayardan gelen ışıklar beni rahatsız etmektedir” önermesine ise %70,4 oranında hayır yanıtı verilmiştir. Renge yönelik memnuniyet düzeyini ölçebilmek için ise “Bina içerisinde kullanılan renklerin öğrenme sürecime olumlu katkıları olduğunu düşünmekteyim” önermesi sunulmuş ve %41,5 oranında evet yanıtı alınmıştır.

Sıcaklık-Nem-Hava

Öğrencilerin motive olması, sağlıklı bir ortamda öğrenmeyi gerçekleştirebilmesi için ortam sıcaklığının, neminin ayarlanması; kaliteli bir hava ortamının sunulması gerekmektedir. Tablo 6’da ÇAKÜ Kütüphanesinin bir öğrenme ortamı olarak değerlendirilmesinde iç mekân özelliklerinden olan sıcaklık, hava, nem unsurlarına yönelik memnuniyet düzeyi verilmektedir.

Tablo 6: Sıcaklık-Hava-Nem Unsurlarına Yönelik Memnuniyet

	KH		H		K		E		KE		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kütüphane binası sıcaklık konusunda elverişli bir çalışma ortamı sağlamaktadır.	9	5,1	24	13,6	20	11,4	100	56,8	23	13,1	176	100
Kütüphane binası yazın çok sıcak olmaktadır.	9	5,1	44	25	55	31,3	53	30,1	15	8,5	176	100
Bina içerisinde zaman zaman beni rahatsız eden bir koku vardır.	13	7,4	63	35,8	36	20,4	48	27,3	16	9,1	176	100
Bina içerisi ferahtır.	13	7,4	20	11,4	46	26,1	79	44,9	18	10,2	176	100
Bina içerisindeki sıcaklık/nem/hava gibi unsurlar öğrenme sürecime olumlu katkılar sunmaktadır.	16	9,1	23	13,1	66	37,5	58	32,9	13	7,4	176	100

KH: Kesinlikle hayır, H: Hayır, K: Kararsızım, E: Evet, KE: Kesinlikle Evet

Kütüphane binasında sıcaklık faktörünün çalışma ortamını ölçebilmek adına katılımcılara “Kütüphane binası sıcaklık konusunda elverişli bir çalışma ortamı sağlamaktadır” önermesi sunulmuş ve %69,9 oranında evet yanıtı alınmıştır. Bununla birlikte “Bina içerisinde zaman zaman beni rahatsız eden bir koku vardır” önermesine %36,4 oranında evet yanıtı alınmıştır. Bu durum katılımcıların 1/3’ünün zaman zaman kütüphane içerisinde şikâyetçi oldukları bir kokuyla karşılaştıklarını ortaya koymaktadır. Ancak buna rağmen katılımcıların çoğu kütüphane binasının içerisinin ferah olduğunu (%55,1) ve bina içerisindeki sıcaklık/nem/hava gibi unsurların öğrenme süreçlerine olumlu katkıları bulunduğunu (%40,3) ifade etmektedir.

İç Mekân Araçları

Kütüphane binalarında mekân organizasyonuna ait unsurlar, kolay kullanımın ve konforun sağlanması bakımından nitelikli bir biçimde yapılandırılması gereken önemli bir kriterdir. Okuyucuların rahatının önemsenerek uzun süre vakit geçirebilmesinin sağlandığı kütüphane binalarında hem fonksiyonların hem de geçiş mekânlarının uyumuna dikkat edilmesi, kullanım rahatlığının ve mekân tasarımının önemsenmesi gerekmektedir (Topatan ve Aydın, 2022, ss. 265-267). Dolayısıyla bina içerisinde rahatlığı sağlayan başta mobilyalar

olmak üzere kullanıcıların rahat ettikleri donanım elemanlarının sağlanması, yerleştirilmesi, konforu ve tasarımının kullanıcıların uzun süreli çalışmalarında öğrenme performansını etkileyen önemli unsurlar olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 7’de ÇAKÜ Kütüphanesi içerisindeki mobilyaların öğrenme sürecine katkısı hakkında katılımcıların memnuniyet düzeyi gösterilmiştir.

Tablo 7: Mobilya ve Dekorasyona Yönelik Memnuniyet

	KH		H		K		E		KE		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Bina içerisindeki masa/sandalye yerleşim düzeninin öğrenme odaklı yerleştirildiğini düşünüyorum.	9	5,1	15	8,6	38	21,6	87	49,4	27	15,3	176	100
Bina içerisindeki çalışma masaları öğrenme sürecimi destekleyici kalitededir.	4	2,3	20	11,4	30	17	101	57,4	21	11,9	176	100
Bina içerisindeki sandalyeler/oturma mobilyaları konforludur.	3	1,7	18	10,2	27	15,4	98	55,7	30	17,0	176	100
Bina içerisindeki raf tasarımından memnunum.	3	1,7	22	12,5	32	18,2	99	56,2	20	11,4	176	100
Binanın iç tasarımının öğrenme sürecime olumlu katkıları olduğunu düşünüyorum.	5	2,9	18	10,2	46	26,1	85	48,3	22	12,5	176	100

KH: Kesinlikle hayır, H: Hayır, K: Kararsızım, E: Evet, KE: Kesinlikle Evet

Öğrenme ortamı olarak değerlendirilen ÇAKÜ Kütüphanesinde katılımcıların çoğu mobilyaya yönelik olumlu değerlendirmeler yapmıştır. Buna göre katılımcılar %64,7 oranında bina içerisindeki masa/sandalye yerleşim düzeninin öğrenme odaklı yerleştirildiğini; %69,3 oranında bina içerisindeki çalışma masalarının öğrenme sürecini destekleyici nitelikte olduğunu; %72,7 oranında oturma ekipmanlarının konforlu olduğunu; %67,6 oranında raf tasarımından memnun olduğunu ve %60,8 oranında binanın iç tasarımının öğrenme süreçlerine olumlu katkıları olduğunu ifade etmektedir.

Dijital Ekipmanlar

Günümüzde telefon, bilgisayar ve internet gibi teknolojik ekipmanların günlük yaşamın vazgeçilmezleri haline geldiği herkesçe bilinmektedir. Dolayısıyla bu donanım elemanlarının sorun biçimde sağlanması, kullanıcılarının çalışmalarının bölünmemesi açısından önem arz etmektedir.

ÇAKÜ Kütüphane binasında elektronik cihazlar için gerekli yeterli düzeyde prizlerin olması, internet ağının durumu ve diğer ekipmanlara yönelik değerlendirmelere ilişkin veriler tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8: Dijital Ekipmanlara Yönelik Memnuniyet

	KH		H		K		E		KE		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Çevremde telefonum/bilgisayarım için yeteri kadar priz mevcuttur.	12	6,8	27	15,4	24	13,6	75	42,6	38	21,6	176	100
Bina içerisindeki wifi ağından memnunum.	26	14,8	32	18,2	38	21,6	55	31,2	25	14,2	176	100
Bina içerisindeki dijital ekipmanlardan doğan sorunlardan dolayı çalışmam bölünmemektedir.	13	7,4	32	18,2	53	30,1	58	32,9	20	11,4	176	100

KH: Kesinlikle hayır, H: Hayır, K: Kararsızım, E: Evet, KE: Kesinlikle Evet

Tablo 8’e göre katılımcılar, % 64,2 oranında yeteri kadar priz olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca %45,4 oranında wifi ağından memnun olduklarını belirtmişlerdir. “Bina içerisindeki ekipmanlardan doğan sorunlardan dolayı çalışmam bölünmemektedir” önermesine ise katılımcıların büyük oranda “evet” yanıtını verdiği görülmektedir. Bu durum katılımcıların büyük oranda internet bağlantısındaki kopmalar ya da elektrik kesintileri gibi olumsuz faktörlerden etkilenmediğini ortaya koymaktadır.

Öğrenme Ortamı Olarak ÇAKÜ Kütüphanesi

Tablo 9’da katılımcıların ÇAKÜ Kütüphane binasının öğrenme ortamı olarak değerlendirilmesine dair görüşlerine yer verilmektedir.

Tablo 9: Öğrenme Ortamına Yönelik Tutum

	KH		H		K		E		KE		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	176	%
Binanın fiziki unsurları öğrenme sürecimde beni desteklemektedir.	3	1,7	22	12,5	49	27,9	84	47,7	18	10,2	176	100
Bina içerisinde gerçekleştirdiğim çalışmalarda okuduğumu daha iyi anlıyorum.	3	1,7	13	7,4	35	19,9	104	59,1	21	11,9	176	100
Bina içerisinde daha iyi odaklanabildiğimi düşünüyorum.	5	2,8	10	5,7	35	19,9	104	59,1	22	12,5	176	100
Bina içerisinde çalışmalarına daha çok yoğunlaşmaktayım.	4	2,3	9	5,1	35	19,9	97	55,1	31	17,6	176	100
Bina çalışma isteğimi artırmaktadır.	8	4,5	10	5,7	37	21	98	55,7	23	13,1	176	100
Bina içerisinde bireysel öğrenme	5	2,8	7	4	34	19,3	105	59,7	25	14,2	176	100

sürecimin daha verimli olduğunu düşünmekteyim.

Öğrenme ortamı olarak bakıldığında binadan memnunum.	2	1,1	14	8	31	17,6	96	54,5	33	18,8	176	100
--	---	-----	----	---	----	------	----	------	----	------	-----	-----

KH: Kesinlikle hayır, H: Hayır, K: Kararsızım, E: Evet, KE: Kesinlikle Evet

Kütüphane içerisinde öğrencilerin odaklanabilmesi, okuduğunu anlayabiliyor olması öğrenme ortamının sunması gereken özelliklerdendir. Katılımcılara “Bina içerisinde gerçekleştirdiğim çalışmalarda okuduğumu daha iyi anlıyorum” ve “Bina içerisinde daha iyi odaklanabildiğimi düşünüyorum” önermeleri sunulmuş ve yüksek oranda (sırasıyla %71,0 ve %71,6) olumlu yanıt alınmıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğu, bina içerisinde çalışmalarına daha çok yoğunlaştığını, binanın çalışma isteğini artırdığını, bireysel öğrenme sürecine önemli katkıları olduğunu ve öğrenme ortamı olarak ÇAKÜ Kütüphanesinden memnun olduğunu belirtmiştir. Bu durum ÇAKÜ Kütüphane binanın öğrencileri öğrenme süreci boyunca desteklediğini açıkça göstermektedir.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada ÇAKÜ Kütüphanesine ait binanın öğrenme ortamı olarak öğrenciler tarafından değerlendirilmesi üzerinde durulmuştur. Binanın konum ve erişilebilirlik, ışık, hava, akustik, raf, masa ve sandalye tasarımı ile genel olarak öğrenme ortamı olarak kabul edilebilirliğinin ele alındığı araştırmada, binanın bu özellikleri ile öğrenciler tarafından öğrenme ortamı olarak kabul edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda öğrencilere yöneltilen anketten elde edilen veriler bu çalışmanın “Bulgular” başlığı altında analiz edilmiştir. Buna göre araştırma soruları çerçevesinde çalışmadan elde edilen sonuçlar şu şekilde sıralanabilir:

- Öğrencilerin kütüphane binasına en az zahmet ve maliyetle erişebilmesi hem öğrencilerin kütüphane ziyaretlerini artırmasında hem de kütüphanede kaliteli vakit geçirmelerinde önemli bir faktördür. Örneğin bir öğrenci kütüphaneye erişene kadar çok fazla para ve çaba harcıyorsa, öğrenme ihtiyacını karşılamak için alternatif ortamlara yönelebilir ya da kütüphaneye geldiğinde yorulmuş ya da acıkmış hissediyorsa öğrenme motivasyonu azalabilir. Bu nedenle öğrencilere ÇAKÜ Kütüphane binasına erişim ve bina konumunun değerlendirilmesi amacıyla bir takım anket soruları yöneltilmiş; alınan cevaplar neticesinde büyük oranda kütüphaneye erişmek için zorlanmadıkları, erişimin az zahmet ve maliyetle gerçekleştiği, binanın konumunun uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

Öğrencilerin kütüphaneye erişimde zorlanmasının kütüphane binasına gerçekleştireceği ziyaretleri azaltacağı ve kütüphaneye eriştiklerinde ise öğrenme motivasyonunu azaltacağı göz önünde bulundurulduğunda,

kütüphane binalarının konum itibariyle en az zahmetle erişilebilir konumlarda oluşturulması önerilmektedir.

- Bir mekânın dışarıdan bakıldığındaki cezbedici özelliği ile kullanımı arasında pozitif bir ilişkinin olduğu bilinmektedir. Bundan dolayı kütüphaneler, bina tasarımlarıyla ve çevre düzenlemeleriyle “davetkâr” yapılar oluşturma eğilimine girmişlerdir. Bu çerçevede öğrencilere ÇAKÜ Kütüphane binasının dış çevresi ve görünümünün değerlendirilebilmesi amacı taşıyan birtakım sorular yöneltilmiştir. Buna göre kütüphane binası ve peyzajı, genel itibariyle estetik ve cezbedici bulunmuştur. Ancak katılımcıların çoğu kütüphane binasının görüntüsünün öğrenme isteğini artırmada etkili olmadığını beyan etmişlerdir. Buna göre ÇAKÜ Kütüphane binasının dış çevresi ve görünümü itibariyle ilgi çekici olduğu ve öğrencilerin öğrenme isteğini artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kullanıcıların kütüphane kullanımlarını etkileyen önemli bir faktör de kütüphane binasının görünüm itibariyle cezbedici özelliğidir. Dolayısıyla kütüphane binası tasarımlarında kütüphanenin temel amaçlarını yansıtan, çevre düzenlemeleri ve görünümü itibariyle estetik, ilgi çekici ve davetkâr binaların oluşturulmasına dikkat edilmesi önerilmektedir. Bununla birlikte kütüphane binasının görünüm itibariyle kullanıcıların öğrenme isteği üzerinde olumlu etkileri olması beklenmektedir. Dolayısıyla binaların planlama ve tasarım aşamalarında mimar ve kütüphanecinin yanı sıra bu konuda uzman kişilerin görüşlerinin alınması yerinde bir karar olacaktır.

- Kütüphaneler bir çalışma ortamı olarak değerlendirildiğinde, yoğunlaşma ve konsantrasyon önemli unsurlardır. Sessizliğin ise odaklanma sürecinde oldukça önemli bir etkiye sahip olduğu herkesçe bilinmektedir. Buradan hareketle ÇAKÜ Kütüphane yapısının ses bakımından değerlendirilmesi istenmiştir. Buna göre ÇAKÜ öğrencileri büyük oranda “yürüyüş” ve “konuşma” kaynaklı seslerden rahatsızlıklarını dile getirmişlerdir. Bununla birlikte çalışma odalarının dışarıya-içeriye ses ilettiği anlaşılmıştır. Bunun yanı sıra öğrenciler “ÇAKÜ Kütüphane binasının akustik (ses) yönünden sorunlarının olduğunu düşünmekteyim” önermesine çoğunlukla katılmıştır. Dolayısıyla bu durum ÇAKÜ Kütüphane binasının akustik yönünden sorunları olduğuna işaret etmektedir. Ancak farklı bir önermede öğrencilere sunulan “ses konusundaki problemlerden dolayı çalışmama odaklanamamaktayım” önermesine önemli ölçüde hayır yanıtı alınmıştır. Bu durum her ne kadar bina içerisinde sese ilişkin sorunlar var olsa da öğrencilerin bu sorunlardan şikâyet etmediği şeklinde açıklanabilir.

Kullanıcılarına uygun bir çalışma ortamı sağlamada “sessizlik”, kütüphanelerin temel amaçlarından biridir. Dolayısıyla kullanıcılarını çalışmalarında destekleyecek bir fiziki yapıya sahip olması beklenen

kütüphanelerin, bina tasarımlarında ses ile ilgili önlemleri alması, hali hazırda kullanılan binaların da varsa ses ile ilgili problemlerin çözüme kavuşturulması kuvvetle önerilmektedir.

- Yapılan çalışmalar, ışık ve rengin kişilerin çalışmalarına odaklanmalarında önemli bir etkisi olduğunu göstermektedir. Bundan dolayı ÇAKÜ Kütüphane binasının bu unsurlar açısından değerlendirilmesi istenmiştir. Buna göre fiziki iç çevrede kullanılan doğal ve yapay ışık ile renklendirmenin uygun olduğu anlaşılmıştır. Bu durumda ÇAKÜ Kütüphane binasının ışık ve renk açısından değerlendirildiğinde uygun bir ortam sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kütüphane binalarında içeriye girmesi beklenen doğal ışık oranı ile içeride kullanılacak yapay ışığın formatının öğrenme sürecine etkisi göz ardı edilemeyecek kadar önemlidir. Bununla birlikte iç tasarımda kullanılan renklerin de insan; dolayısıyla öğrenme sürecindeki bir kullanıcı üzerinde büyük etkileri vardır. Bundan dolayı kütüphane binası tasarımlarında bu unsurların dikkate alınması, alanında uzman kişilerin tasarım ekibine dâhil edilmesi önerilmektedir.

- Kütüphane binası içerisindeki sıcaklık ve nem dengesi ile hava kalitesi öğrenme sürecini etkileyen önemli diğer unsurlardır. Buna göre öğrencilerin bu unsurları değerlendirmesi istenmiş ve genel olarak ÇAKÜ Kütüphanesinden memnun oldukları anlaşılmıştır. Bununla birlikte öğrenciler büyük oranda bina içerisindeki sıcaklık/nem/hava gibi unsurların öğrenme süreçlerine olumlu katkıları olduğunu düşünmektedir. Dolayısıyla ÇAKÜ Kütüphane binasının sıcaklık, nem ve hava kalitesi bakımından elverişli olduğu anlaşılmıştır.

Kütüphane içerisindeki sıcaklık, nem, hava, koku vb. unsurlar, öğrencilerin odaklanmalarını doğrudan etkileyen faktörlerdir. Bundan dolayı kütüphane binaları içerisinde bu unsurların dikkate alınarak en uygun sıcaklık, nem ve hava düzeyini oluşturabilecek tasarımlar yapmaları ve koku gibi rahatsız edici faktörlerin önüne geçmek için bir dizi önlemler almaları önerilmektedir.

- Kütüphanelere raf, masa, sandalye gibi mobilyaların seçiminde ve tasarımında önemli sorumluluklar düşmektedir. Örneğin masa ve sandalyelerin konforlu olması öğrencilerin çalışma kalitesini artıracaktır. Yanı sıra bunların bina içerisindeki düzeninin, öğrencilerin kütüphanede kaliteli vakit geçirmesinde önemli bir yer tuttuğunun söylenmesi gerekir. Bu durumun tespiti için öğrencilere sorulan bir dizi anket sorundan alınan yanıtlara göre öğrencilerin ÇAKÜ Kütüphane binası içerisindeki, masa/sandalye yerleşim düzeninin öğrenme odaklı yerleştirildiğini, çalışma masalarının öğrenme sürecini desteklediğini, sandalyeler/oturma

mobilyalarının konforlu olduğunu, binanın iç tasarımının öğrenme sürecine olumlu katkıları olduğunu düşündükleri ortaya çıkmıştır. Buna göre ÇAKÜ Kütüphane binasının raf, masa ve sandalye tasarımı ile çalışmak için uygunluğu bakımından elverişli olduğu çıkarımı yapılmıştır.

Kütüphane binaları içerisinde yer alan çalışma mobilyalarının konforu ve kalitesinin, bireylerin çalışma isteği üzerinde olumlu etkileri olduğundan hareketle, kütüphane iç tasarımında ve mobilya seçiminde bütçeyi de göz önünde bulundurarak kullanıcı odaklı tercihlerin yapılması önerilmektedir.

- ÇAKÜ Kütüphane binasının öğrenme ortamı olarak öğrenciler tarafından değerlendirilmesinin temel amaç olduğu çalışmada, öğrencilere konuyla doğrudan ilgili birtakım önermeler yöneltilmiş ve bu çalışmanın “Bulgular” başlığı altında yer alan “Tablo 9” da önermelere verilen yanıtların gösterimi yapılmıştır. Buna göre öğrencilerin büyük oranda ÇAKÜ Kütüphane binasından memnun oldukları, binanın öğrenme sürecine olumlu katkılar sağladığını ve bir öğrenme ortamı olarak değerlendirildiğinde binadan hoşnut kaldıkları anlaşılmıştır. Bundan dolayı ÇAKÜ Kütüphane binasının öğrenme sürecine olumlu katkılar sağladığı ve bir öğrenme ortamı olarak yeterli görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışmada genel olarak ÇAKÜ Kütüphane binasının öğrenciler tarafından ne derece öğrenme ortamı olarak kabul edildiği üzerinde durulmuştur. Buna göre bina birçok açıdan değerlendirilmiş ve büyük çoğunlukça öğrenme sürecine katkıları bakımından uygun olduğu anlaşılmıştır.

Bireysel öğrenme ve araştırma faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde oldukça önemli bir sorumluluk üstlenen üniversite kütüphanelerinin fiziksel ortamlarının planlanmasında ve tasarımında, kullanıcılarının çalışmalarına odaklanma imkânını sağlayacak yapılar ortaya koyması oldukça önemlidir. Bunun için bina tasarımlarında mimar ve kütüphanecinin yanı sıra eğitim bilimciler gibi farklı meslek gruplarından uzmanlarla iş birliği geliştirilmesi ya da görüş alınması önemli görülmektedir.

Kaynakça

- Akarsu, B. ve Akarsu, B. (2019). *Bilimsel araştırma tasarımı: Nicel, nitel ve karma araştırma yaklaşımları*. Cinius Yayınları. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/333372639_Bilimsel_Arastirma_Tasarimi_Nicel_Nitel_ve_Karma_Arastirma_Yaklasimleri
- Al, U., Doğan, G., Soydal, İ. ve Taşkın, Z. (2018). Libraries as learning environments: the example of “libraries for everyone”. *Library Management*, 40(3), 74-87.

- Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı (2022a). *Tarihçe*. Erişim adresi: <https://kutuphane.karatekin.edu.tr/tr/tarihce-4546-sayfasi.karatekin>
- Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı (2022b). *Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphane Yönetmeliği*. Erişim adresi: krtknadm.karatekin.edu.tr/files/kutuphane/KDDB%20Yönetmeliği.pdf
- Demir, R. (2017). *Bevin temelli öğrenme yaklaşımına dayalı din öğretimi*. Adana: Karahan Kitabevi. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/325393292_BEYIN_TEMELLI_OGRENME_YAKLASIMINA_DAYALI_DIN_OGRETIMI/link/5ec68bcb92851c11a87b7dad/download
- Emsen, H. H. ve Örmecioğlu, H. T. (2020). Üniversite kütüphanelerinin mekânsal tasarımının kullanıcı üzerindeki etkisine ilişkin istatistiki bir çalışma: Akdeniz Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Örneği. *Türk Kütüphaneciliği*, 34(2), 187-207.
- Erlalelitepe, İ., Aral, D. ve Kazanasmaz, T. (2011). Eğitim yapılarının doğal aydınlatma performansı açısından incelenmesi. *Megaron*, 6(1), 39-51. Erişim adresi: https://jag.journalagent.com/megaron/pdfs/MEGARON_6_1_39_51.pdf
- European Commission (2016). Physical and architectural learning environment. (düzenleyen Katarzyna Górkiewicz). Erişim adresi: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/bd87f1ec-2113-4623-bfe1222b074c4557/O2_Physical%20and%20Architectural%20Learning%20Environments_EN.pdf
- Gökalp, N. (2005). Öğrenme ve etkin öğrenme. *Journal Of İstanbul Kültür University*, 3(1), 1-8.
- Hazırlar, M. A. (2004). *Halk kütüphanelerinde iç mimari* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. Erişim adresi: <http://bby.hacettepe.edu.tr/yayinlar/119.pdf>
http://repository.bilkent.edu.tr/bitstream/handle/11693/76738/%c3%9cniversite_K%c3%bct%c3%bcphanelerinde_De%c4%9fi%c5%9fi_m_ve_Yenilik%c3%a7i_S%c3%bcre%c3%a7te_K%c3%bct%c3%bcphane_Y%c3%b6neticileri.pdf?sequence=1&isAllowed=y
https://www.researchgate.net/publication/330144062_Ogrenme

- Karagözoğlu Aslıyürek, M. (2013). Halk kütüphanesi mekânı olarak tarihî yapılar: İstanbul örneği. İçinde H. S. Keseroğlu, S. Arslantekin (yay. haz.), 3. *Halk kütüphaneciliği sempozyumu: kütüphanelerde mekân tasarımı bildiriler, kütüphane sunumları ve posterler* (ss. 53-63). Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi* (23. bs.). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kaya, E. (2021). Üniversite kütüphanelerinde değişim ve yenilikçi süreçte kütüphane yöneticileri. İçinde E. Yılmaz ve L. Kanık (yay. Haz.) *Bilgi merkezlerinde yönetim-1* (ss. 522-572). Hiperyayın.
- Kolcu G, Kolcu Başer, M. İ. (2021). Evaluation of learning environment. *TJFMPC*, 15(1), 63-71.
- Kuru, R. ve Canbay Türkyılmaz, Ç. (2019). Kütüphane yapılarının mekânsal organizasyonunun ergonomik açıdan değerlendirilmesi: Bahçeşehir Üniversitesi kütüphane binası örneği. *Ergonomi* 2(3), 153-166. Erişim adresi: <https://doi.org/10.33439/ergonomi.481138>
- Kurulgan, M. (2013). Bilgi teknolojilerinin kütüphane/bilgi-belge merkezlerine etkisi: Toplumsal, yapısal, yönetsel ve işlevsel açılardan bir inceleme. *Türk Kütüphaneciliği*, 27(3), 472-495.
- Küçükcan, B. (2005). *Üniversitelerde kütüphane binaları kullanım verimliliğinin yapı biyolojisi açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=wBmNpkQC9Nhi90NLW7E7-XkuVzdhrkbbnYOz0wHUS6A8SKl3Tp0I_Gs2hJ4VCc_4
- Küçükcan, B. (2021). Kütüphane binaları: bilginin yönetildiği mekanları tasarlamak. İçinde E. Yılmaz ve L. Kanık (yay. haz.) *Bilgi merkezlerinde yönetim-2* (ss. 840-886). Hiperyayın.
- Li, L. H., Wu, F. ve Su, B. (2018). Impacts of library space on learning satisfaction – an empirical study of university library design in Guangzhou, China. *The Journal of Academic Librarianship*, (44), 724-737.
- Muñoz-Cantero, J., García-Mira, R. ve López-Chao, V. (2016). Influence of physical learning environment in student's behavior and social relations *Anthropologist*, 25(3), 249-253.
- Muscogiuri, M. (2012). İtalya'da kütüphane mimarisi: senaryolar, stratejiler ve fırsatlar: The architecture of libraries in Italy: scenarios, strategies,

- opportunities. Atakan Aydın (Çev.). *Türk Kütüphaneciliği*, 26(1), 181-195.
- Odabaş, H. ve Akkaya, M. A. (2020). *Bilgi merkezlerinde mekân değişen beklentiler ve mimari anlayış ışığında yönelimler*. Hiper Yayın.
- Odabaş, H. ve Polat, C. (2011). Türkiye’de üniversite kütüphaneleri standartları. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (45), 321-346.
- Öz, H.M. ve Köse, E. (2020). Gürültü önleyici akustik malzemelerin performans düzeylerinin incelenmesi. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, (18), 1-10.
- Özdamlı, F., Çavuş, N. ve Uzunboylu, H. (2007). *Öğrenme ortamı olarak kütüphanelerin değerlendirilmesi*. Erişim adresi: https://www.academia.edu/34803856/%C3%96%C4%9ERENME_ORTAMI_OLARAK_K%C3%9CT%C3%9CPHANELER%C4%B0N_DE%C4%9EERLEND%C4%B0R%C4%B0LMES%C4%B0_EV ALUATION_OF_UNIVERSITY_LIBRARIES
- Özerem, A., & Akkoyunlu, B. (2015). Learning environments designed according to learning styles and its effects on mathematics achievement. *Eurasian Journal of Educational Research*, (61), 61-80. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1087554.pdf>
- Surveey. (2009). *Surveey: Online survey system*. Erişim adresi: <http://www.surveey.com/survey/>
- Şensoy, S. ve Midilli Sarı, R. (2020). Yeni nesil akademik kütüphane kavramı ve mimariye yansımaları. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 10(3), 285-310.
- Şensoy, S. ve Sağsöz, A. (2015). Öğrenci başarısının sınıfların fiziksel koşulları ile ilişkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(3), 87-104. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/kefad/issue/59449/854074>
- Şentürk, S. ve Satıcı, B., (2022). İç mekandaki yüzeylerin görsel özellikleri ve ışık arasındaki ilişki. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Teknoloji ve Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 4(2), 205-216.
- Topatan, S. ve Aydın, D. (2022). 21. yüzyıl kütüphane binalarının mimari tasarım kriterleri doğrultusunda analizi. *Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi*, 7(1), 263-283. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2227108>
- Türk, S. A. ve Midilli Sarı, R. (2020). Eğitim Yapısı Tasarımını Duyular Üzerinden (Yeniden) Düşünmek. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, (26) 719-

750. Erişim adresi:
<https://dergipark.org.tr/en/pub/sanatvetasarim/issue/58750/848526>
- Uludağ, Z. ve Odacı, H. (2002). Eğitim öğretim faaliyetlerinde fiziksel mekân. *Milli Eğitim Eğitim Sanat-Kültür Dergisi* (150), 18-36. Erişim adresi:
https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/153-154/uludag.htm
- Wikipedia. (2023, 6 Nisan). *Çankırı Karatekin Üniversitesi*. Erişim adresi:
https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87ank%C4%B1r%C4%B1_Karatekin_%C3%9Cniversitesi
- World Health Organization. Regional Office for Europe. (2009). WHO guidelines for indoor air quality: dampness and mould. World Health Organization. Regional Office for Europe. Erişim adresi:
<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/164348/9789289041683-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Yıldırım, B. ve Demirarslan, D. (2019). Gözün görme işlevi ve sanal iç mimari ürün. *Mimarlık ve Yaşam Dergisi*, 4(1), 155-165. Erişim adresi:
<https://doi.org/10.26835/my.558206>
- YÖK (2014). *2023'e doğru Türkiye'de üniversite kütüphaneleri mevcut durum, sorunlar, standartlar ve çözüm önerileri*. Erişim adresi:
<https://kutuphane.adu.edu.tr/webfolders/files/20201211154726-J727BD80D65HFPOZZ2LU3-GULBOZKURT-393836483.pdf>
- YÖK Atlas. (2023). *Üniversitelerimiz*. Erişim adresi:
<https://yokatlas.yok.gov.tr/universite.php>

Atf için:

- Eroğlu N. G. ve Eroğlu E. B. (2024). Öğrenme ortamı olarak üniversite kütüphaneleri: Çankırı Karatekin Üniversitesi kütüphanesi fiziki ortamına yönelik değerlendirme. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(1), 61-91. doi: 10.54558/jiss.1235709

Etik Beyan:

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarlarına aittir. İlgili çalışmada

05.08.2022 tarih ve 26 sayılı kararla ankırı Karatekin Üniversitesi Etik Kurulu Başkanlığından gerekli izinler alınmıştır.

Yazar Katkıları: “Öğrenme ortamı olarak üniversite kütüphaneleri: ankırı Karatekin Üniversitesi kütüphanesi fiziki ortamına yönelik değerlendirme” başlıklı çalışmaya yazarlar eşit oranda katkı sağlamıştır.

Çıkar Beyanı: Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.